

De Scheve bultschelp *Altenaeum dawsoni* als bijvondst Slak-In-Du uit het Dievegat, Knokke

Franky Bauwens & Dominique Verbeke

Tijdens de excursies van Slak-In-Du worden dikwijls mariene schelpen of fragmenten gevonden. Op zich is dit niets speciaal maar soms toch wel.

Op 2 oktober 2013 vonden wij in het Dievegat te Knokke iets merkwaardigs. Bij het sorteren van een van de stalen uit de Dievegatkreek kwam er een klein schelpje te voorschijn. Het was om precies te zijn 1,32 mm breed en 1,02 mm hoog. Het was een soort die wij nog nooit gezien hadden. Eerst dachten wij aan een soort erwtenmossel *Pisidium* maar het slot kwam niet overeen met de afbeeldingen. Toen kregen wij de tip "Het zal waarschijnlijk een mariene soort zijn". Met de mariene schelpenboeken die wij bezaten, kwamen wij uiteindelijk op 2 of 3 mogelijkheden uit. Dus weer enkele grijze haren meer.

Ten einde raad zijn wij bij Emanuel Dumoulin gaan aankloppen. Uiteindelijk bleek het minuscule fossiele schelpje een Scheef bultschelpje *Altenaeum dawsoni* te zijn. De grijze haren werden terug zwart.

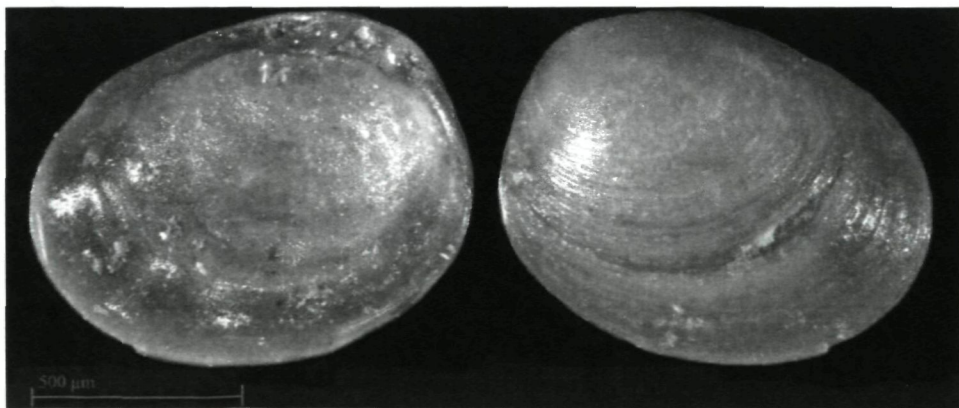

Foto 1: De Scheve bultschelp *Altenaeum dawsoni* – Dievegat, 2 oktober 2013. (Foto: Jonas Mortelmans VLIZ).

Het marien schelpje, vermoedelijk uit het Holoceen (nu tot +/- 11.000 jaar geleden) of vroeg Pleistoceen (+/- 2 miljoen jaar geleden) zal vroeger waarschijnlijk via een geul in de kustzone aangespoeld of geremanieerd zijn naar het Dievegat. Daar werd het pas in 2013 gevonden.

In een eerder artikel (Bonin et al., 1998) staat een verspreidingskaartje van de tot dan toe bekende vindplaatsen (fig. 1). Enkele jaren later zijn daar al snel nieuwe gegevens bijgekomen. Nu is de schelp, bij ons, vooral bekend als fossiel materiaal uit de zandbanken in het Belgisch deel van de Noordzee. De meeste vondsten aan onze kust komen uit opgespoten zandsuppleties zoals van de Goote Bank Dumoulin (1989) maar ook van de Kwintebank, Hinderbanken en Oostdyck (zie verder). Als er al eentje gevonden wordt, betreft het meestal een of enkele losse kleppen. Doubletten zijn zeer zeldzaam. De Scheve buitschelp kan bij ons niet enkel gevonden worden bij suppleties op het strand maar ook in vindplaatsen of opgravingen die zich iets meer landinwaarts bevinden. Francis Kerckhof, wist mij te vertellen dat hij het schelpje in het verleden ook al gevonden had bij opgravingen te Oostende en te Leffinge. René Van Outryve, een specialist van het klein gruis, heeft in zijn schelpencollectie redelijk wat exemplaren en zelfs doubletten van deze minuscule schelp, niet alleen van bij ons maar ook van elders in Europa.

Fig. 1: Verspreidingskaart van de Scheve buitschelpen uit Bonin et al., 1998

Dit alles leverde volgende tabel met nieuwe vindplaatsen op.

Datum	Vindplaats	Afkomstig van	Aantal		Gemeld door	Detail vindplaats
			Klep	Doublet		
1986-04	Knokke-Heist	Goote Bank	5		ED	Albertstrand
1988-03	Staal uit Noordzee	Kwintebank	1		RVO	
1988-04-12 & 1988-06-13	Oostende	Kwintebank	>20	1	RVO	
1988-04-12	Oostende	Oostdyck	2		RVO	
1990-07-16	Oostende	Kwintebank?	2		RVO	Vlotdok aanvoer
1991-07-02	Staal uit zee	N49°06.56' W08°09.26'	2		RVO	109 meter diep
1992-07	Laredo Spanje	Laredo			D.W. Seghers	Uit lijsten RVO
1992-06-23	Staal uit zee	N47°25.34' W07°16.09'	>20		RVO	200 m diep
1995-03-01	Oostende	Opgravingen	2/1		RVO/FK	Mijnplein
2005-05-06 en 2004-06-06	Oostende	Kwintebank	>20	1	RVO/FK	Klein strand en Kursaal
2013/07/07	Staal uit kreek	Knokke Zwin	1		FB	Dievegat

Ed = Emmanuel Dumoulin, RVO=René Van Outryve, FB= Franky Bauwens

Van de Nederlandse kant van het Zwin zijn er wel meerdere (sub)fossiele waarnemingen. In bijvoorbeeld het verslag van de determinatiebijeenkomst van de Werkgroep Geologie op 25 november 2005 (Simons & Raad, 2005) blijkt dat de Scheve bultschelp in grote aantallen kan gevonden worden in het Zwin. In Zeeland is de soort tamelijk regelmatig te vinden in het fijn gruis (Raad, 2005).

Intussen worden Scheve bultschelpjes, sinds 1991, levend gevonden in de Centrale Oestergronden en het Friese front (NNW boven Texel) van het Nederlands Continentaal Plat (de Bruyne et al., 2013). Deze boreale schelp leeft er vermoedelijk op zijn meest zuidelijke grens.

Met de verzamelde gegevens kon vandaag een vervolgkaartje voor een deel van Europa opgemaakt worden (Fig. 2). De pijltjes tonen wat er momenteel aan vondsten is bijgekomen.

Dit schrijven toont wat het uitpluizen van persoonlijke, niet gepubliceerde, gegevens kan opleveren. Het is tevens een kleine oproep om waarnemingen te melden of mensen aan te zetten hun vondsten te rapporteren.

Fig. 2. Aan het kaartje uit 2015 is, in vergelijking met dat uit 1998, een vakje volledig ingekleurd (levend), zijn er twee bijgevoegd en zijn er twee punten (Knokke en Oostende/Leffinge) op het land aangeduid. Pijltjes verduidelijken de ligging van de vakjes.

Summary

Some recent findings of *Althenaeum dawsoni* are reported. On this basis its occurrence has been updated.

Dankwoord

Dank aan Emmanuel Dumoulin voor de hulp bij het determineren, Rene Van Outryve voor het ter beschikking stellen van zijn archief, Jonas Mortelmans (VLIZ) voor het leveren van de knappe foto en Francis Kerckhof voor de aanvullingen en het nalezen.

Literatuur

- BACKELJAU, T. 1986. Lijst van de recente mariene mollusken van België. Studiedocumenten van het K.B.I.N. ,29. Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen: Brussel. 106 pp.
- BONNIN J., RODRIGUEZ BABIO C. , BACKELJAU T. , KERCKHOF F. AND JONCKHEERE I., 1998. Contribution to the knowledge of *Montacuta dawsoni* Jeffreys, 1864 (Mollusca, Bivalvia: Galeommatoidea. *De Strandvlo* 18 (4): 142-157.
- DUMOULIN, E. 1989. Micromollusken uit opgespoten zand afkomstig van de Goote Bank. *De Strandvlo* jaargang 9 (1): 21-31.
- WESSELINGH, F.P.; MOERDIJK, P.W. (ED.) 2010. De fossiele schelpen van de Nederlandse kust. *Geologie van Nederland. Nederlands Centrum voor Biodiversiteit Naturalis: Leiden.* ISBN 978-90-5011-342-7. 332 pp.
- DE BRUYNE, R.; VAN LEEUWEN, S.; GMELIG MEYLING, A.; DAAN, R. (ED.) 2013. Schelpdieren van het Nederlandse Noordzeegebied: ecologische atlas van de mariene weekdieren (Mollusca). *Tirion Natuur/Stichting Anemoon: Utrecht en Lisse.* ISBN 978-90-5210-821-6. 414
- RAAD, G. 2005. Schelpen rapen na recente suppletie te Cadzand. *Voluta* 11 (2): 18 - 22
- SIMONS G. & RAAD H. 2005. Werkgroep geologie, determinatiebijeenkomst 25 november 2005: Kleine tweekleppingen van de Zeeuwse stranden en zeegaten. http://www.werkgroepgeologie.nl/documenten/activiteiten/bijeenkomsten/05_11_25/05_11_25.pdf

**Pastoriestraat 130
8200 Sint-Andries**